

ANTİSOSYAL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİNİN PSİKOMETRİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE SUBTYPES OF ANTISOCIAL BEHAVIOR QUESTIONNAIRE

Cafer KILIÇ¹

İbrahim KEKLİK²

Başvuru Tarihi: 14.02.2021 Yayına Kabul Tarihi: 30.04.2022 DOI: 10.21764/maeuefd.88020

Araştırma Makalesi

Özet: Çocuk ve ergenlik dönemi yaygın davranış sorunlarının başında antisosyal davranışlar gelmektedir. Antisosyal davranışların geniş bir düzlemde yer alması, gelişim seyirlerinin farklılaşması gibi nedenler bu davranışların ölçülmesini zorlaştırmaktadır. Güncel araştırmalar, antisosyal davranışların birbirinden bağımsız ve aynı zamanda birbiriyle örtüşen üç boyutu (fiziksel saldırganlık, kural dışı davranışlar ve ilişkisel saldırganlık) olduğunu göstermiştir. Bu çalışmanın amacı Antisosyal Davranış Ölçeği'nin (ASDÖ) Türk kültüründe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirmektir. Ölçeğin uyarlama çalışmasının araştırma grubunu üniversite öğrencileri ve lise öğrencileri oluşturmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeksleri ölçeğin hem genç yetişkin örnekleminde (RMSEA = .072, CFI = .99, GFI = .96, NFI = .98, IFI = .99) hem de ergen örnekleminde (RMSEA = .087, CFI = .98, GFI = .95, NFI = .97, IFI = .98) iyi uyum gösterdiğini doğrulamıştır. Sonuç olarak, ASDÖ'nün Türk örnekleminde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: *Antisosyal davranış, genç yetişkin, ergen, geçerlik, güvenilirlik*

Abstract: Antisocial behaviors are one of the most prevalent behavioral problems during childhood and adolescence. However, valid and reliable measurement of antisocial behaviors is hindered due to their prevalence in different contexts, heterogeneity in these behaviors, and different trajectories. Emerging evidence has shown that three dimensions of antisocial behaviors (physical aggression, rule-breaking behaviors, and relational aggression) are moderately correlated and also independent constructs. In this regard, the purpose of this study is to examine the validity and reliability of the Subtypes of Antisocial Behavior Questionnaire in Turkish culture. Two study group, young adults and adolescents, were used for the adaptation of the scale. Confirmatory factor analyses showed that the STAB is a valid and reliable assessment tool of antisocial behaviors for young adults (RMSEA = .072, CFI = .99, GFI = .96, NFI = .98, IFI = .99) and adolescents (RMSEA = .087, CFI = .98, GFI = .95, NFI = .97, IFI = .98). It can be concluded that the STAB is a valid and reliable assessment tool to measure antisocial behaviors of young adults and adolescents.

Keywords: *Antisocial behavior, young adult, adolescent, validity, reliability*

¹ Arş. Gör. Dr. Cafer KILIÇ, Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, cafer.kilic@usak.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6432-0474

² Doç. Dr. İbrahim KEKLİK, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, keklık@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8442-995X

Giriş

Çocuk ve ergenlik dönemindeki yaygın psikolojik bozuklukların başında antisosyal davranışlar gelmektedir (Kazdin, 1992; Waldman ve Lahey, 2013). “Antisosyal davranış” kavramı diğer kişilerin haklarını ve sosyal normları ihlal eden ve geniş bir düzlemde yer alan davranışları tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır (Calkins ve Keane, 2009; Burt, 2013). Antisosyal davranışlar, genel olarak karşı gelme davranışları ve davranım sorunları olmak üzere iki ayrı kategori altında yer alan davranışları içermektedir (Hyde, Shaw ve Hariri, 2013; Waldman ve Lahey, 2013). Bu davranışlar yetişkinlerle tartışma, yetişkinler tarafından konulan kurallara uymama, çabucak öfkelenme, kuralları ihlal etme gibi hafif düzeydeki karşı gelme davranışları ile okuldan kaçma, hayvanlara şiddet uygulama, hırsızlık yapma, yangın çıkarma gibi ileri düzey davranım sorunlarını kapsamaktadır. Karşı gelme davranışları çocukluk döneminde yaygın olmakla beraber ergenlik dönemiyle problem davranışlarda önemli bir düşüş meydana gelir (Di Giunta ve diğ., 2010). Öte yandan, bu dönemde ileri düzey davranım sorunlarını içermeyen ancak norm davranışlar kapsamında değerlendirilen davranım sorunlarında artış meydana gelir. Gelişim dönemi, cinsiyet gibi faktörler antisosyal davranışların yaygınlığını etkileyen değişkenlerdir. Örneğin, erkek çocuklar çocukluktan başlayarak kız çocuklarına göre daha fazla antisosyal davranış göstermekte ancak bu fark ergenlikle beraber kapanmaktadır (Moffitt, 2018; Sentse, Kretschmer, de Haan ve Prinzie, 2017). Antisosyal davranışların çocukluk ve ergenlik dönemi yaygınlığı %4 ile %10 arasında değişiklik göstermektedir (Canino, Polanczyk, Bauermeister, Rohde ve Frick, 2010; Erskine ve diğ., 2013; Vicente ve diğ., 2012).

Antisosyal davranışların sınıflandırılması için kullanılan ölçütlerin başında açık (kavga etmek, öfke patlamaları, vandallık) ve örtük (hırsızlık yapmak, yangın çıkarmak, alkol ve madde kullanmak) antisosyal davranışlar ayrımı gelmektedir. Faktör analitik çalışmalar antisosyal davranışların açık (fiziksel saldırganlık) ve örtük (karşı gelme davranışları) olmak üzere iki boyutlu olduğunu göstermiştir (Frick ve diğ., 1993; Loeber ve Schmaling, 1985). Açık ve örtük antisosyal boyutlar birbiriyle orta düzeyde bir ilişki göstermekte ancak birbirinden bağımsız psikolojik yapılar olarak tanımlanmaktadır (Burt, 2012). Her iki boyuta ilişkin gelişimsel seyirlerin farklılaşması iki boyutun bağımsız yapılar olduğunu destekleyen en somut gösterge olarak kabul edilmektedir. Fiziksel saldırgan davranışlar ile kural dışı davranışların gelişimsel seyri çocukluktan ergenliğe farklı rotaları izlemektedir (Burt, Donnellan ve Tackett, 2012). Fiziksel saldırganlık, ergenlik dönemine

kadar daha yaygın bir şekilde gözlenirken, ergenlikle beraber fiziksel saldırgan davranışlarda önemli bir düşüş meydana gelir (Patterson, Shaw, Snyder ve Yoerger, 2005). Çocukluk ve ergenlik döneminde erkekler kızlara göre daha fazla fiziksel saldırgan davranışlar göstermektedirler (Kazdin, 1992; McEachern ve Snyder, 2012; Tremblay ve diğ., 2004). Fiziksel saldırgan davranışların aksine, davranışlar çocukluk döneminde daha seyrek gözlenmekte ancak ergenlikle beraber bu davranışlarda dramatik bir artış meydana gelmektedir (Stanger, Achenbach ve Verhulst, 1997). Ergenlik döneminde erkekler kızlara göre daha fazla fiziksel saldırganlık (McEachern ve Snyder, 2012) ve kural dışı davranış gösterirken, ilişkisel saldırganlık açısından cinsiyetler arası farklılık gözlenmemektedir (Burt ve diğ., 2012).

Son dönemdeki araştırmalar, örtük, sosyal veya dolaylı saldırganlık olarak adlandırılan ilişkisel saldırganlığın antisosyal davranışların sınıflandırılmasında kullanılması gereken bir diğer bileşen olduğunu desteklemektedir (Tackett, Daoud, De Bolle ve Burt 2013). Fiziksel saldırgan davranışlar diğerlerine verilen bedensel zarar olarak tanımlanırken; ilişkisel saldırganlık, diğerlerinin saygınlığına zarar verme ve duygusal olarak zarar verme gibi sosyal ilişkiler aracılığıyla zarar vermek olarak tanımlanmaktadır (Crick, Casas ve Nelson, 2002). İlişkisel saldırgan davranışlara dedikodu yapmak, lakap takmak, adını kötüye çıkarmak, iftira atmak, gruptan dışlamak, başkasının arkadaşlarını çalmak gibi örnekler verilebilir. İlişkisel saldırgan davranışlar açık ve doğrudan olabileceği gibi örtük bir şekilde de gerçekleşebilir (Burt ve diğ., 2012). Antisosyal davranışların ilişkisel saldırganlık, fiziksel saldırganlık ve kural dışı davranışlar olmak üzere birbirinden bağımsız ve aynı zamanda ilişkili üç boyutlu bir yapı olduğu farklı örneklerde yapılan çalışmalarla desteklenmiştir (Burt ve Donnellan, 2009; DeMarte, 2008; Tackett ve diğ., 2013; Tackett, Kushner, Herzhoff, Smack ve Reardon, 2014b). Dolayısıyla, ilişkisel saldırganlığın antisosyal davranışların bileşenlerinden biri olduğu ve fiziksel saldırgan ve kural dışı davranışlardan bağımsız bir boyut olduğu kabul edilmektedir.

Antisosyal davranışların bir alt boyutu olarak değerlendirilen ilişkisel saldırganlığın fiziksel saldırganlık ve kural dışı boyutlarıyla olan ilişkisi (Tackett ve diğ., 2013) ve farklı kişilik özellikleriyle ilişkili olması (DeMarte, 2008) bu boyutun bağımsız bir yapı olarak değerlendirilmesi gerekliliğini gösteren diğer bir bulgudur. İlişkisel saldırganlık üzerine yapılan çalışmalar (Card, Stucky, Sawalani ve Little, 2008; Crick ve Grotpeter, 1995; Crick ve diğ., 2006), bu davranışları antisosyal davranışların bileşenleri olan fiziksel saldırganlık ve kural dışı

davranışlardan bağımsız bir yapı olarak incelenmiştir. Yakın zamanda yapılan çalışmalar ise ilişkisel saldırganlığın antisosyal davranışlar bağlamında ele alınmasının daha uygun olabileceğini göstermiştir (Tackett ve diğ., 2013). Burt ve Donnellan (2009) antisosyal davranışların üç boyutlu yapısını üniversite örnekleme, klinik örnekleme, suçla karışmış ve yetişkin örneklemlerde sınamış ve üç boyutlu modelin iyi uyum gösterdiğini doğrulamışlardır. Benzer şekilde, DeMarte (2008) hem üniversite örnekleme hem de suçla karışmış örnekleme üzerinde antisosyal davranışların üç boyutlu yapısının iyi uyum gösterdiğini raporlamıştır. Bu çalışmada ilişkisel saldırganlık ile fiziksel saldırganlık ve kural dışı davranışlar arasındaki korelasyonlar .19 ile .37 arasında değişmiştir. Burt ve Donnellan'ın (2009) yapmış olduğu çalışmada ise ilişkisel saldırganlık ile fiziksel saldırganlık arasındaki korelasyon katsayıları .37 ile .79, ilişkisel saldırganlık ve kural dışı davranışlar arasındaki korelasyon katsayıları .34 ile .70 arasında değişmiştir. İlişkisel saldırganlık ile fiziksel saldırganlık arasındaki korelasyonlar yüksek olmasına rağmen (Smith, Rose ve Schwartz-Mette, 2010) her iki yapının bağımsız olarak incelenmesi daha anlamlı sonuçlar üretmektedir. Örneğin, ilişkisel ve fiziksel saldırganlığın psiko-sosyal uyum üzerindeki etkisinin farklılaşması (Crick, Ostrov ve Werner, 2006) her iki boyutun bağımsız olarak incelenmesinin nedenlerinden biri olarak sunulabilir.

Antisosyal davranışların bileşenleri olan fiziksel saldırganlık, kural dışı davranışlar ve ilişkisel saldırgan davranışların farklı kişilik özellikleriyle ilişkili olması (Burt ve Donnellan, 2009; DeMarte, 2008; Tackett ve diğ., 2014a; Tackett ve diğ., 2014b), üç boyutun antisosyal davranışlar başlığı altında bağımsız yapılar olduğu varsayımı desteklemektedir. Açık antisosyal davranış gösteren çocuklar tehlikeli durumlar karşısında daha hırçın, dürtüsel ve alıngan davranma eğiliminde olup örtük antisosyal davranış gösterenlere göre daha fazla antisosyal davranış göstermektedirler (Kazdin, 1992). Duygu düzenlemede güçlükler yaşama ve düşük düzeyde olumlu sosyal davranış (Card ve diğ., 2008), öfke ve düşük düzeyde işbirliği (Burt ve diğ., 2012), nevrozizm ve sosyal problemler (Tackett ve diğ., 2013) açık antisosyal davranışlar gösteren çocukların kişilik özellikleridir. Ayrıca, olumsuz duygu ve diğerlerini düşman algılayma açık antisosyal davranış gösteren çocukların kişilik özellikleri arasındadır (Burt, Mikolajewski ve Larson, 2009). Öte yandan, örtük antisosyal davranış gösteren çocuklar ise şüpheli ve kaygılı olma özellikleriyle bilinmektedirler (Kazdin, 1992). Uyumlu olmama (Tackett ve diğ., 2013), düşük kontrol düzeyi (Burt ve Donnellan, 2008), karşı gelme ve risk alma (Tackett ve diğ., 2014a) örtük antisosyal davranış gösteren çocuk ve ergenlerin özelliklerindedir. Son olarak, ilişkisel

saldırganlığın genel olarak içselleştirme bozuklukları ile ilişkili olduğu söylenebilir (Card ve diğ., 2008; Crick ve Grotpeter, 1995) ancak ilişkisel saldırganlığın dışsallaştırma bozukluklarını da yordadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Tackett ve Ostrov, 2010; Burt ve diğ., 2012). Sonuç olarak, ilişkisel saldırganlığın fiziksel saldırganlık ve kural dışı davranışlarla orta ve yüksek düzeyde korelasyon göstermesi ve farklı kişilik özellikleriyle ilişkili olması bağımsız bir boyut olarak değerlendirilmesi gerektiğini temellendirmiştir.

İlişkisel saldırganlığın gelişim seyri, antisosyal davranışların diğer alt boyutları olan fiziksel saldırganlık ile farklılaşırken (Burt ve diğ., 2012) kural dışı davranışlarla (Tackett, Waldman ve Lahey, 2009) benzer bir seyir izlemektedir. Fiziksel saldırgan davranışlar çocukluk döneminde yaygın bir şekilde gözlenirken, ergenlikle beraber bu davranışlarda önemli bir düşüş gerçekleşmektedir (Di Giunta ve diğ., 2010; Patterson ve diğ., 2005). Kural dışı davranışlar ise çocukluk döneminde daha az gözlenmekte ancak ergenlik döneminde bu davranışlarda önemli bir artış meydana gelmektedir (Burt ve diğ., 2012). Kural dışı davranışlarda olduğu gibi ilişkisel saldırgan davranışlar da çocukluk döneminde daha seyrek ergenlik döneminde ise daha yaygın bir şekilde gözlenmektedir (Keenan, Coyne ve Lahey, 2008; Smith ve diğ., 2010; Tackett ve diğ., 2014a). Çevresel faktörlerin benzerliğinden ötürü ilişkisel saldırgan davranışlar ile kural dışı davranışların benzer bir gelişim seyri gösterdiği düşünülmektedir (Tackett ve diğ., 2009). Fiziksel saldırgan davranışlar üzerinde genetik faktörler daha etkili olup bu etki yaşla beraber azalırken kural dışı davranışlarda çevresel faktörler daha etkili olup yaşla beraber bu davranışlarda artış meydana gelmektedir (Burt, 2009; Tackett, Krueger, Iacono ve McGue, 2005). Kural dışı davranışlarda olduğu gibi ilişkisel saldırganlığın artış göstermesi de çevresel koşullarla ilişkilendirilebilir. İlişkisel saldırganlığın gelişiminde cinsiyetler arası farklılık belirleyici bir diğer faktördür. İlişkisel saldırganlık üzerinde yapılan ilk çalışmalar kızların genel olarak erkeklere göre ilişkisel saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu desteklerken (Crick ve Grotpeter, 1995; Crick ve diğ., 2006; Smith ve diğ., 2010; Tackett ve Ostrov, 2010), araştırma sonuçları genel olarak cinsiyetler arası farklılığın olmadığını desteklemiştir (Burt ve Donnellan, 2009; Card ve diğ., 2008; Keenan ve diğ., 2008). Cinsiyetler arası farklılıktan bağımsız olarak ilişkisel saldırganlık hem kızlar hem de erkekler için psiko-sosyal sorunlara ve uyum bozukluklarına neden olmaktadır (Crick ve Grotpeter, 1995; Underwood, Beron ve Rosen, 2011).

Bu çalışmanın amacı ergenlerin ve genç yetişkinlerin antisosyal davranışlarını ölçmek amacıyla Burt ve Donnellan (2009) tarafından geliştirilen ASDÖ'nün psikometrik özelliklerini Türk kültüründe incelemektir. Son dönemdeki gelişmelerle beraber antisosyal davranışların üç boyutunu oluşturan fiziksel saldırganlık, kural dışı davranışlar ve ilişkisel saldırganlığın daha net bir şekilde ölçülmesi ihtiyacı belirmiştir (Burt ve Donnellan, 2009). Antisosyal davranışları ölçmeye yönelik çeşitli ölçme araçları kullanılmakta, yaygın olarak kullanılan ölçme araçlarının başında Çocuk Davranış Değerlendirme Ölçeği (Achenbach ve Rescorla, 2003), Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (Buss ve Perry, 1992), Çocuk Sosyal Davranış Ölçeği (Crick, 1996), Akran Çatışması Ölçeği (Marsee ve Frick, 2007) gelmektedir. Belirtilen ölçekler antisosyal davranışların üç boyutu olan fiziksel saldırganlık, kural dışı davranışlar ve ilişkisel saldırganlık boyutlarını aynı anda ölçmemekte ve bu durum önemli bir sınırlılık olarak değerlendirilmektedir. Çocuk Davranış Değerlendirme Ölçeği antisosyal davranışların iki boyutu olan fiziksel saldırganlık ve kural dışı davranışlar boyutlarını kapsamaktadır. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ise fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık davranışları ölçmektedir. Benzer şekilde, Akran Çatışması Ölçeği amaçlı fiziksel saldırganlık, tepkisel fiziksel saldırganlık, amaçlı ilişkisel saldırganlık ve tepkisel ilişkisel saldırganlık olmak üzere dört boyutlu bir yapıdan oluşmakta anca kural dışı davranışları ölçmemektedir. Çocuk Sosyal Davranış Ölçeği ise sadece ilişkisel saldırgan ve gözlenen saldırgan davranışları ölçmeye hizmet etmektedir. Yaygın kullanılan ölçme araçlarındaki sınırlılık dikkate alındığında antisosyal davranışların üç boyutunu temsil eden bir ölçme aracının uyarlanması antisosyal davranışların ölçülmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

ASDÖ'nün psikometrik özelliklerinin incelendiği bu çalışmada nicel araştırma türlerinden faktör analitik yöntem kullanılmıştır. ASDÖ'nün geliştirildiği özgün çalışma genç yetişkin ve yetişkin grupları kapsadığından uyarlama çalışmasının ilk basamağında genç yetişkinlerden oluşan bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Ergenlerden oluşan ikinci çalışma grubunda ASDÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik çalışması tekrar gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın birinci çalışma grubunu Uşak Üniversitesi'nde 2018-2019 yılı bahar döneminde öğrenim gören 383 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Katılımcıların 202'si (%52.7) kadın 164'ü

(%42.8) erkektir, 17 (%4.5) kişi ise cinsiyetini belirtmemiştir. Katılımcıların yaşları 18 ile 30 arasında değişmektedir ($\bar{X}=21.5$, $Ss=1.9$). Demografik değişkenler incelendikten ve kayıp veri analizi yapıldıktan sonra çalışma grubu 352 kişiden oluşmuştur. Araştırmanın ikinci çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Uşak İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı liselerdeki 383 lise öğrencisi oluşturmuştur. Katılımcıların 222'si (%58) kız 158'si (%41.3) erkektir, 3 (%.8) kişi ise cinsiyetini belirtmemiştir. Katılımcıların yaşları 14 ile 18 arasında değişmektedir ($\bar{X}=15.89$, $Ss=1.06$).

ASDÖ'nün Türkçe Formunun Dil Geçerliliği ve Veri Toplama Süreci

Öncelikli olarak, ASDÖ'nün Türkçe'ye uyarlama çalışmasının gerçekleştirilebilmesi için sorumlu yazarla iletişime geçilmiş ve uyarlama için sorumlu yazarın onayı alınmıştır. Uyarlama için izin alındıktan sonra ölçeğin Türkçe çevirisi Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanından İngilizce bilen üç uzman ve yüksek lisans derecesine sahip iki İngilizce okutmanı tarafından gerçekleştirilmiştir. Çeviri işlemi tamamlandıktan sonra ölçek maddelerinden en uygun ifadeler iki uzman tarafından seçilmiştir. Beş farklı çeviri sonucunda elde edilen maddelerin büyük oranda örtüştüğü görülmüş ve ölçeğin çeviri işlemi tamamlanmıştır. Çeviri işlemi tamamlandıktan sonra veri toplama aşamasına geçilmiştir. Ölçeğin uyarlama çalışmasının yapılabilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulu ve Uşak Üniversitesi'nden gerekli izinler alınmıştır. Çalışmanın amacı üniversite öğrencilerine açıklanmış ve öğrencilerin gönüllü katılımı sağlanmıştır. Araştırmacı, veri toplama aşamasında hazır bulunmuş, katılımcılara çalışmanın amacını açıklamış ve katılımcıların sorularını cevaplamıştır.

ASDÖ'nün Türkçe uyarlaması öncelikli olarak genç yetişkin çalışma grubunda gerçekleştirilmiştir. Üniversite çalışma grubuyla yapılan çalışma ölçeğin ölçme aracının Türk kültüründe geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu göstermiştir. İkinci aşamada ise ASDÖ'nün lise düzeyinde psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. İlk çalışmada olduğu gibi ASDÖ'nün psikometrik özelliklerinin incelendiği bu çalışmada da Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulu ve Uşak İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Çalışmanın amacı lise öğrencilerine açıklanmış ve öğrencilerin gönüllü katılımı sağlanmıştır. Araştırmacı veri toplama aşamasında hazır bulunmuş, katılımcılara çalışmanın amacını öğrencilere açıklamış ve onların sorularını cevaplamıştır.

Veri Toplama Araçları

ASDÖ'nün geçerlik çalışması için birinci çalışma grubuna Hızlı Büyük Beşli Kişilik Ölçeği (HBBKÖ), ikinci çalışma grubuna Ergenler için Duygu düzenleme Ölçeği (EİDDÖ), Güçler ve Güçlükler anketi-Ergen Formu (GGA-EF) ve Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ) uygulanmıştır.

Antisosyal Davranış Ölçeği. Burt ve Donnellan tarafından (2009) ergenlerin açık ve örtük antisosyal davranışlarını ölçmek için geliştirilen ölçek 32 madde ve üç alt ölçekten (fiziksel şiddet, kuralları ihlal etme ve ilişkisel saldırganlık) oluşmaktadır. Fiziksel saldırganlık alt ölçeğinde 10 madde (örn. "Kısıktırdığımda karşımdakilere vurdum"), ilişkisel saldırganlık alt ölçeğinde 11 madde (örn. "Birine öfkelendiğimde onu görmezden geldim") ve kural dışı davranışlar alt ölçeğinde 11 madde (örn. "Dükkândan/mağazadan bir şeyler çaldım") yer almaktadır. Katılımcıların sorulara birden beşe kadar 1=asla, 2= nadiren, 3=bazen, 4=sık sık, 5= her zaman şeklinde cevap vermeleri uygundur. Ölçeğin faktör yapısının test edilmesi için beş farklı örnekleme uygulama yapılmıştır. Beş farklı örnekleme üzerinde yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonrasında üç boyuta ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları fiziksel saldırganlık alt ölçeği için .84 ile .91, kural dışı davranışlar için .83 ile .90 ve ilişkisel saldırganlık için .71 ile .87 arasında hesaplanmıştır.

Hızlı Büyük Beşli Kişilik Ölçeği. Katılımcıların kişilik özelliklerini ölçmek için Goldberg'ın belirlediği 100 sıfat arasından 30 tanesi **Verlmutts ve Geris (2005)** seçilmiş ve ölçme aracı olarak geliştirilmiştir. Ölçek toplamda 30 madde ve uyumluluk, dışadönüklük, sorumluluk, duygusal denge ve deneyime açıklık olmak üzere beş alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin her bir alt ölçeğinde altışar madde yer almaktadır ve alt ölçeklere ilişkin toplam puanlar 6 ile 42 puan arasında değişmektedir. Ölçek maddeleri 1 "tamamen yanlış" ile 7 "tamamen doğru" şeklinde cevaplanmaktadır. Ölçekteki 12 madde tersten kodlanmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi çalışmasında ölçeğin alt ölçeklerine ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı; dışa dönüklük alt ölçeği için .80, uyumluluk ölçeği için .86, sorumluluk ölçeği için .78, duygusal denge ve deneyimlere açıklık alt ölçekleri için .73 olarak hesaplanmıştır. Hızlı Büyük Beşli Kişilik Ölçeğinin Türkçe uyarlaması Morsünbül (2014) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği. Ergenlerin duygu düzenleme davranışlarını ölçmek amacıyla Phillips ve Power (2007) tarafından geliştirilen ölçek 18 madde ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. İçsel işlevsel duygu düzenleme boyutunda 5 madde (örn. "Durum üzerinde düşünüp anlamaya çalışırım"), içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme boyutunda 5 madde (örn.

“Duygularımı içime atarım, saklarım”), dışsal işlevsel duygu düzenleme boyutunda 5 madde (örn. “Hareketli bir şeyler yaparım”) ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme boyutunda 3 madde (örn. “Başkalarına zorbalık yaparım (örn. “Alay etmek, itmek, dedi kodu yapmak gibi”)) yer almaktadır. Katılımcıların sorulara birden beşe kadar 1=hiçbir zaman, 2= nadiren, 3=bazen, 4=çoğu zaman, 5= her zaman şeklinde cevap vermeleri uygundur. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı sırasıyla .72, .76, .76 ve .66 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarından alınan yüksek puanlar ergenin o boyuttaki duygu düzenleme stratejisini kullandığı anlamına gelmektedir. Ölçeğin uyarlama çalışmasını Duy ve Yıldız (2014) gerçekleştirmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla içsel işlevsel duygu düzenleme alt boyutu için .74, içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme alt boyutu için .68, dışsal işlevsel duygu düzenleme alt boyutu için .59 ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme alt boyutu için .76 olarak hesaplanmıştır.

Güçler ve Güçlükler Anketi-Ergen Formu. Güçler ve Güçlükler Anketi (Strengths and Difficulties Questionnaire-SDQ) Robert Goodman (1997) tarafından geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. GGA, 11-17 yaş arası ergenlerin hem olumlu hem de olumsuz özelliklerini ölçmektedir. Ölçek Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik (örn. “Dikkatim kolayca dağılır, dikkatimi toplamakta güçlük çekerim”), Davranım Sorunları (örn. “Genellikle bana söyleneni yaparım”), Duygusal Sorunlar (örn. “Çok endişelenirim”), Akran Sorunları (örn. “Yaşıtlarım genelde beni sever”) ve Olumlu Sosyal Davranışlar (örn. “Kendimden küçüklere iyi davranırım”) olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 0 (doğru değil) ve 2 (Kesinlikle doğru) olmak üzere 3’lü likert olarak puanlanmaktadır. Ölçeğin her alt boyutunda beşer madde yer almaktadır. Ölçekteki beş madde tersten kodlanmaktadır. Her bir alt boyutun toplam güçlük puanı hesaplanabileceği gibi ilk dört boyutun toplanmasıyla toplam güçlük puanı da hesaplanabilmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Güvenir ve diğerleri (2008) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık ölçeğin toplamı için .73, Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik, Davranım Sorunları, Duygusal Sorunlar, Akran Sorunları ve Olumlu Sosyal Davranışlar alt boyutları için sırasıyla .70, .50, .70, .22, .54 olarak hesaplanmıştır.

Beş Faktör Kişilik Ölçeği. Rammstedt ve John (2007) tarafından geliştirilen on maddelik ölçek beş faktörlü kişiliği ölçmeye yönelik hazırlanmıştır. Ölçek Dışadönüklük, Yumuşakbaşlılık, Öz-denetimlilik, Nörotiklik ve Deneyime açıklık olmak üzere beş boyuttan oluşmakta ve her

boyutta iki madde yer almaktadır. Ölçek 1 (hiçbir zaman) ve 5 (Her zaman) olmak üzere 5'li likert olarak puanlanmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Horzum, Ayas ve Padır (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları sırasıyla dışadönüklük için .88, yumuşak-başlılık için .81, öz denetimlilik için .90, nörotiklik için .85 ve deneyime açıklık için .84 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 23 ve LISREL 8.7 istatistik paket programları kullanılmıştır. ASDÖ'nün yapı geçerliğini incelemek için Doğrulayıcı Faktör Analizi, geçerlik çalışması için ölçüt bağlantılı geçerlik ve güvenilirlik çalışması için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizinin yapılabilmesi için Burt ve Donnellan'ın (2009) orijinal çalışmasında olduğu gibi bu çalışmada da maddeler arası korelasyonlar ve faktör yük değerlerinden dolayı parselleme yöntemi kullanılmıştır. Burt ve Donnellan'ın çalışmasında fiziksel saldırganlık alt ölçeği birinci parseli için en yüksek katsayıya (faktör yüküne) sahip birinci madde ("Kışkırtıldığımda karşımdakilere vurdum"), altıncı madde ("Birilerine vurduktan sonra kendimi iyi hissettim") ve yedinci madde ("Fiziksel kavgalara karıştım") seçilmiştir. İkinci parselde ise faktör yükü en yüksek ikinci madde ("Birileri bana vurduğunda ben de onlara vurdum"), beşinci madde ("Birilerini tehdit ettim") ve sekizinci madde ("Çabucak öfkelenim") yer almıştır. Üçüncü parselde ise faktör yükü en yüksek üçüncü madde, ("Birilerine vurasım geldi"), dördüncü madde ("Öfkemi kontrol etmekte zorlandım"), dokuzuncu madde ("Başkalarına bağırdım veya küfrettim") ve onuncu madde ("Ortalama bir insandan daha fazla kavgaya karıştım") yer almıştır. İlişkisel saldırganlık ve kural dışı davranışlar alt ölçekleri için benzer bir strateji uygulanarak parselleme yapılmıştır. İki farklı çalışma grubuyla gerçekleştirilen uyarlama çalışmasında orijinal çalışmada belirlenen parseller korunarak doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir.

Birinci çalışma grubundan elde edilen verilerle doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilebilmesi için tek değişkenli ve çok değişkenli betimsel istatistikler incelenmiştir. Betimsel istatistikler incelendiğinde ölçeklere cevap vermeyen 19 kişi çalışmadan çıkarılmıştır. Çalışma grubu için yaş aralığı 18-25 olarak belirlenmiş, 25 yaş üstü olan 12 kişi çalışmanın dışında tutulmuştur. Bu işlemlerden sonra çalışma grubu 352 kişiden oluşmuştur. Betimsel istatistikler kural dışı davranışlar alt ölçeğinin birinci (4.189) ve üçüncü parselinin (7.338) basıklık değerlerinin yüksek

olduğunu göstermiştir. Veri setinin normal dağılım göstermemesinden ötürü kestirim yöntemi En Çok Olabilirlik (standart hatalarının ve ortalamaların düzeltildiği en çok olabilirlik yöntemi/MLM) kestirim yöntemi kullanılmıştır. MLM veri setinin normal dağılım göstermediği durumlarda kullanılan uygun bir kestirim yöntemidir (Harrington, 2008, s.29). Şartların sağlanmasıyla doğrulayıcı faktör analizi LISREL istatistik paket programında yapılmıştır.

İkinci çalışma grubundan elde edilen verilerle doğrulayıcı faktör analizi yapılabilmesi için öncelikli olarak betimsel istatistikler incelenmiştir. Betimsel istatistiklerden ranj, ortalama, standart sapma ve uç değerler incelenmiştir. İnceleme sonrasında hatalı girilen veriler düzeltilmiştir. Veri setinde yer alan bir uç değer veri setinden çıkarılmıştır. Ölçeklerin ve alt boyutların normal dağılım gösterip göstermediği çarpıklık, basıklık ve histogram aracılığıyla incelenmiştir. ASDÖ'nün kural dışı alt ölçeğinin iki parselinin basıklık değerleri (3.45, 7.30) kabul edilen değerlerin dışında yer almıştır. Çok değişkenli betimsel istatistiklerin incelenmesi sonrasında iki tane uç değer veri setinden çıkarılmıştır. Son aşamada, veri seti 380 lise öğrencisinden oluşmuştur. ASDÖ veri seti parselleme yöntemi kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi için hazır hale getirilmiştir. Kural dışı davranışlar alt ölçeği parsellerinin basıklık değerlerinin kabul edilen değerlerin dışında olmasından ötürü En Çok Olabilirlik (standart hatalarının ve ortalamaların düzeltildiği en çok olabilirlik yöntemi/MLM) kestirim yöntemi kullanılmıştır. MLM veri setinin normal dağılım göstermediği durumlarda kullanılan uygun bir kestirim yöntemidir (Harrington, 2008). Şartların sağlanmasıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Bulgular

ASDÖ'nün Birinci Çalışma Grubundaki Yapı Geçerliğine İlişkin Bulgular

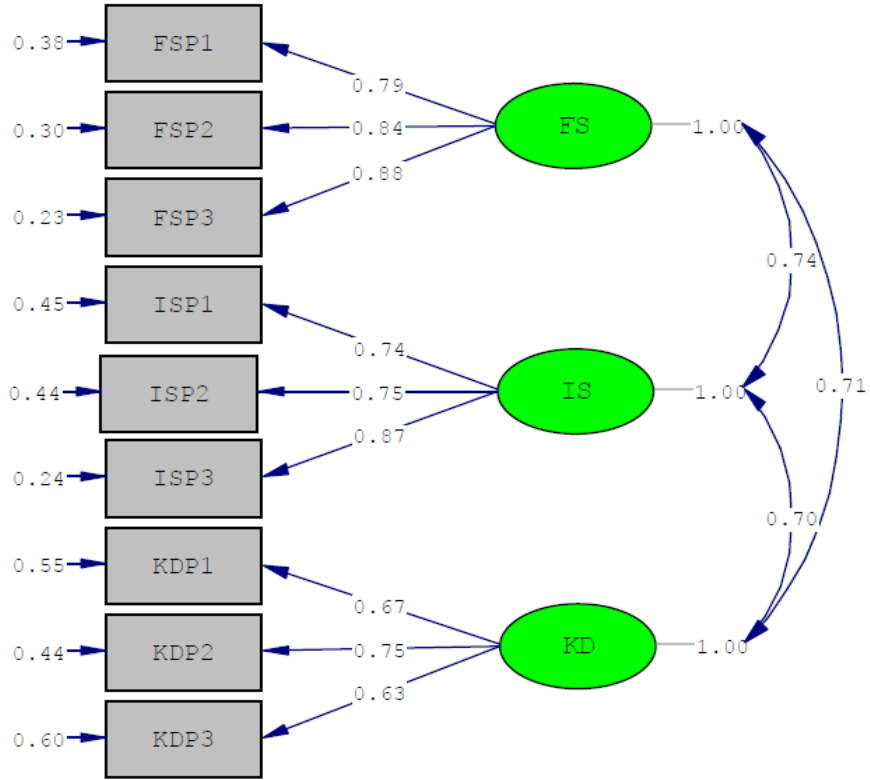
Doğrulayıcı faktör analizi. ASDÖ için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış, modele ilişkin faktör yükleri ve uyum indeksleri sırasıyla sunulmuştur. ASDÖ doğrulayıcı faktör analizine ilişkin faktör yükleri Tablo 1'de sunulmuştur. Doğrulayıcı faktör analizinde faktör yüklerinin .50 ve üstü olması, ideal olarak da .70 ve üstü olması beklenmektedir (Hair, Babin, Black ve Anderson, 2014). ASDÖ'nün alt ölçeklerine ilişkin faktör yükleri fiziksel saldırganlık alt ölçeği için .79 ile .88, ilişkisel saldırganlık alt ölçeği için .74 ile .87 ve kural dışı davranışlar alt ölçeği için .63 ile .75 arasında değişmektedir.

Tablo 1

Antisosyal Davranışlar Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Faktör Yük Değerleri

Boyutlar	Parseller	Faktör yükleri
Fiziksel	Parsel1	.79
	Parsel2	.84
	Parsel3	.88
İlişkisel	Parsel1	.74
	Parsel2	.75
	Parsel3	.87
Kural dışı	Parsel1	.67
	Parsel2	.75
	Parsel3	.63

Doğrulayıcı faktör analizi aracılığıyla test edilen modeli değerlendirmek için uyum indekslerinden yararlanılmaktadır. ASDÖ'ye ilişkin modeli test etmek için sıklıkla kullanılan uyum indeksleri Ki-Kare Uyum Testi, Yaklaşık Ortalama Hataların Karekökü (RMSEA), Standartlaştırılmış Hata Kareler Ortalamasının Karekökü (SRMR), Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi (AGFI), İyilik Uyum İndeksi (GFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI), Fazlalık/Artırımlı Uyum İndeksi (IFI) raporlanmıştır. Antisosyal Davranışlar Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına ilişkin uyum indeksleri Tablo 2'de sunulmuştur. Antisosyal Davranışlar Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına ilişkin model Şekil 1'de uyum indeksleri ise Tablo 2'de sunulmuştur.

Şekil 1: ASDÖ için DFA Modeli ve Standartlaştırılmış Katsayılar

Tablo 2

ASDÖ Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçlarına İlişkin Uyum İndeksleri Sonuçları

Model	X	sd	X/sd	GFI	AGFI	RMSEA	CFI	NFI	IFI	SRMR
Üç Faktörlü Model	62.97	24	2.62	.96	.92	.072	.99	.98	.99	.03

Ki-Kare değerinin serbestlik derecesine bölümünden elde edilen değer in ikinin altında olması iyi bir modelin göstergesidir (Tabachnick, Fidell ve Ullman, 2013). Bu değer in üçün altında olması kabul edilebilir uyumun olduğunu göstermektedir. RMSEA değerinin .05'ten küçük olması iyi uyumun olduğunu, .08 ve .06 arası kabul edilebilir uyum olduğunu göstermektedir (Browne ve Cudeck, 1993). SRMR değerinin 0 ile 1 arasında olması gerektiği, değer in sıfıra yaklaşması daha iyi uyum olduğu anlamına gelmektedir (Kline, 1994). GFI, CFI, NFI, IFI değerlerinin .95 ve üzeri olması iyi uyum, .90-.94 arası olması ise kabul edilebilir uyum düzeyi olarak değerlendirilmektedir

(Hoyle, 1995; Hu ve Bentler, 1999). AGFI değerinin .90 ve üzeri olması modelin iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir. ASDÖ'ye ilişkin uyum değerleri ölçeğin üç boyutlu yapısının Türk üniversite öğrencilerinde iyi uyum gösterdiğini doğrulamıştır.

Ölçüt bağlantılı geçerlik.. ASDÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerlik çalışması için ASDÖ ile beraber HBBKÖ çalışma grubuna uygulanmıştır. Ölçüt bağlantılı geçerlik sonuçlarına ilişkin korelasyon katsayısı değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

ASDÖ'ye İlişkin Ölçüt Bağlantılı Analizi Geçerlik Sonuçları

	ASDÖ Alt Ölçekleri		
	Fiziksel saldırganlık	İlişkisel saldırganlık	Kural dışı davranışlar
	r	r	r
HBBKÖ			
Dışadönüklük	-.21**	-.19**	-.28**
Uyumluluk	-.12*	-.06	-.25**
Sorumluluk	-.17**	-.09	-.05
Duygusal denge	.15**	.09	-.03
Deneyime açıklık	.05	-.04	-.13*

Fiziksel saldırganlık ile dışadönüklük ($r=-.21$, $p<.01$) arasında negatif yönlü düşük bir ilişki, kural dışı davranışlar ile uyumluluk ($r=-.25$, $p<.01$) ve dışa dönüklük ($r=-.28$, $p<.01$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Fiziksel saldırganlık ile ilişkisel saldırganlık arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki ($r=.60$, $p<.01$), fiziksel saldırganlık ile kural dışı davranışlar arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki ($r=.55$, $p<.01$) ve ilişkisel saldırganlık ile kural dışı davranışlar arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki ($r=.51$, $p<.01$) bulunmuştur.

Güvenirlilik analizi sonuçları. ASDÖ'nün güvenirliliğini belirlemek için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin toplam puanına ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .90, fiziksel saldırganlık alt ölçeği için .87, ilişkisel saldırganlık alt ölçeği için .82 ve kural dışı davranışlar alt ölçeği için .72 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirlilik çalışmasına ilişkin sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

ASDÖ'ye İlişkin Güvenirlilik Sonuçları

	Alfa (α)
ASDÖ Toplam	.90
Fiziksel	.87
İlişkisel	.82
Kural dışı	.72

Cinsiyetler Arası Farklar. ASDÖ'nün alt ölçeklerinde cinsiyete göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma olup olmadığı bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiştir. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına ilişkin sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Cinsiyete Göre ASDÖ Alt Ölçeklerine İlişkin Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Boyutlar		X	SS	t	p	Cohen's d
Fiziksel	Kız	21,9	5,89	-4.78	.00**	0.40
	Erkek	25,68	8,03			
İlişkisel	Kız	22,3	6,11	.29	.77	0.03
	Erkek	22,1	6,15			
Kural dışı	Kız	13,88	3,33	-5.90	.00**	0.66
	Erkek	16,49	4,46			

Fiziksel saldırganlık ve kural dışı davranışlar alt ölçeklerinde varyansların homojenliği varsayımı sağlanmamıştır. Fiziksel saldırganlık $t=(-4.78)$, $p=.000$, $d=0.40$, ve kural dışı davranışlar $t=(-5.90)$, $p=.000$, $d=0.66$, alt ölçeklerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gözlenirken ilişkisel saldırganlık $t=(.29)$, $p=.77$, $d=0.03$, alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

ASDÖ'nün İkinci Çalışma Grubundaki Yapı Geçerliğine İlişkin Bulgular

Doğrulayıcı faktör analizi. ASDÖ'nün ergen çalışma grubunda yapı geçerliğini sınamak için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Sınanan modele ilişkin faktör yükleri ve uyum indeksleri sırasıyla sunulmuştur. ASDÖ doğrulayıcı faktör analizine ilişkin faktör yükleri Tablo 6'da

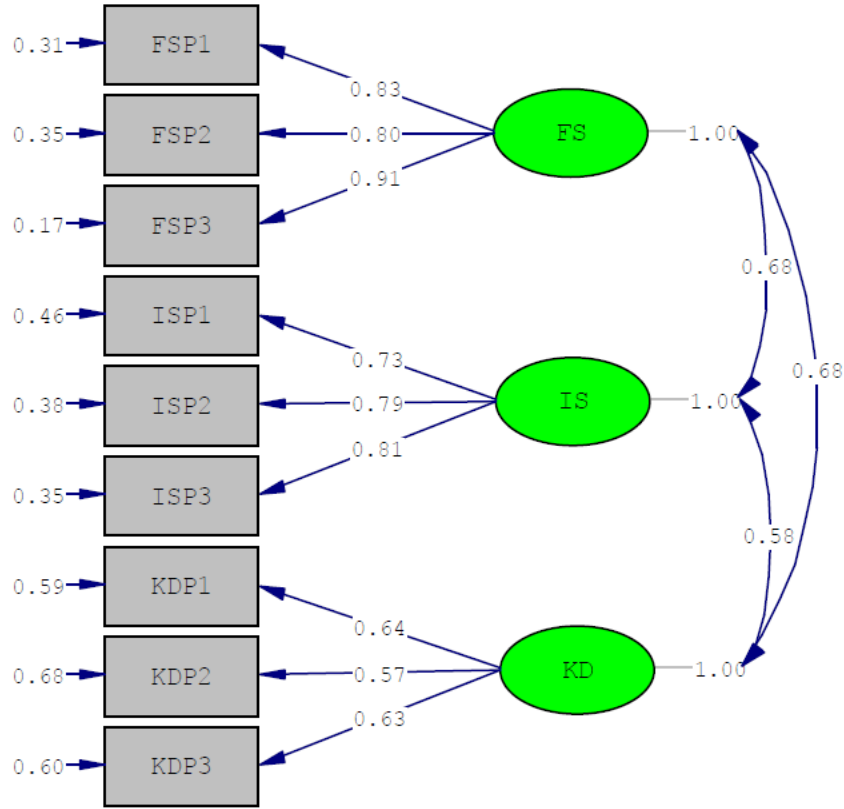
sunulmuştur. Faktör yüklerinin .50 ve üstü olması, ideal olarak da .70 ve üstü olması kabul edilen değerlerdir (Hair ve diğ., 2014). ADÖ'ye ilişkin faktör yükleri fiziksel saldırganlık alt ölçeği parselleri için sırasıyla .83, .80, .91 ilişkisel saldırganlık alt ölçeği parselleri için sırasıyla .73, .79, .81 ve kural dışı davranışlar alt ölçeği parselleri için .64, .57, .63 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 6

ASDÖ Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Faktör Yük Değerleri

Boyutlar	Parseller	Faktör yükleri
Fiziksel	Parsel1	.83
	Parsel2	.80
	Parsel3	.91
İlişkisel	Parsel1	.73
	Parsel2	.79
	Parsel3	.81
Kural dışı	Parsel1	.64
	Parsel2	.57
	Parsel3	.63

Doğrulayıcı faktör analizi aracılığıyla test edilen modeli değerlendirmek için uyum indekslerinden yararlanılmaktadır. Ki-Kare Uyum Testi, Yaklaşık Ortalama Hataların Karekökü (RMSEA), Standartlaştırılmış Hata Kareler Ortalamasının Karekökü (SRMR), Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi (AGFI), İyilik Uyum İndeksi (GFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI), Fazlalık/Artırmalı Uyum İndeksi (IFI) gibi sıklıkla kullanılan uyum indeksleri ASDÖ'ye ilişkin modeli test etmek için kullanılmıştır. Antisosyal Davranışlar Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizine ilişkin uyum indeksleri Tablo 7'de sunulmuştur. Antisosyal Davranışlar Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizine ilişkin model Şekil 2'de, uyum indeksleri ise Tablo 7'de sunulmuştur.

Şekil 2: ASDÖ için DFA Modeli ve Standartlaştırılmış Katsayılar

Tablo 7

ASDÖ Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçlarına İlişkin Uyum İndeksleri Sonuçları

Model	X	sd	X/sd	GFI	AGFI	RMSEA	CFI	NFI	IFI	SRMR
Üç Faktörlü Model	88.287	24	3.67	.95	.90	.087	.98	.97	.98	.05

Ki-Kare değerinin serbestlik derecesine bölümünden elde edilen değer in ikinin altında olması iyi bir modelin göstergesidir (Tabachnick ve diğ., 2013). RMSEA değerinin .05'ten küçük olması iyi uyumun olduğunu, .08 ve .06 arası kabul edilebilir uyum olduğunu göstermektedir (Browne ve Cudeck, 1993). SRMR değerinin 0 ile 1 arasında olması gerektiği, değer in sıfıra yaklaşması daha iyi uyum olduğu anlamına gelmektedir (Kline, 1994). GFI, CFI, NFI, IFI değerlerinin .95 ve üzeri olması iyi uyum, .90-.94 arası olması ise kabul edilebilir uyum düzeyi olarak değerlendirilmektedir

(Hoyle, 1995; Hu ve Bentler, 1999). AGFI değerinin .90 ve üzeri olması modelin iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir. ASDÖ'ye ilişkin uyum değerleri ölçeğin üç boyutlu yapısının Türk lise örnekleminde doğrulandığını göstermektedir.

Ölçüt bağlantılı geçerlik. ASDÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerlik çalışması için ASDÖ ile beraber EİDDÖ, GGA-EF ve BFKÖ çalışma grubuna uygulanmıştır. ASDÖ ile EİDDÖ, GGA, BFKÖ arasındaki korelasyon değerleri Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8

ASDÖ ile EİDDÖ, GGA, BFKÖ Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	ADÖ Alt Ölçekleri		
	Fiziksel saldırganlık	İlişkisel saldırganlık	Kural dışı davranışlar
	r	r	r
EDDÖ			
İç İşlevsel	-.14**	-.10	-.14**
İç İşlevsel olmayan	.29**	.25**	.24**
Dış İşlevsel	.04	.06	-.05
Dış İşlevsel olmayan	.58**	.52**	.32**
GGA			
Duygusal	.08	.20**	.00
Davranım	.47**	.16**	.29**
DEHB	.09	-.01	-.09**
Akran	.22**	.09	.14
Olumlu sosyal dav.	-.21**	-.27**	-.26**
BFKÖ			
Dışadönüklük	.09	.12*	.03
Yumuşak-başlılık	.09	.20**	.00
Öz-denetimlilik	-.02	.04	-.13*
Nörotiklik	.29**	.12*	.08
Deneyime-açıklık	.12*	.12*	.15**

Tablo 8'deki sonuçlara göre fiziksel saldırganlık ile içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki ($r = .29, p < .01$) ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki ($r = .58, p < .01$) vardır. İlişkisel saldırganlık ile içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki ($r = .25, p < .01$) ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki ($r = .52, p < .01$) vardır. Kural dışı davranışlar ile içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme arasında pozitif yönlü

düşük bir ilişki ($r = .24, p < .01$) ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki ($r = .32, p < .01$) vardır.

Tablo 8'deki sonuçlara göre fiziksel saldırganlık ile davranım problemleri arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki ($r = .47, p < .01$), akran problemleri arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki ($r = .22, p < .01$) ve olumlu sosyal davranışlar arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki ($r = -.21, p < .01$) bulunmuştur. İlişkisel saldırganlık ile duygusal problemler arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki ($r = .20, p < .01$) ve olumlu sosyal davranışlar arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki ($r = -.27, p < .01$) bulunmuştur. Kural dışı davranışlar ile davranım problemleri arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki ($r = .29, p < .01$) ve olumlu sosyal davranışlar arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki ($r = -.26, p < .01$) bulunmuştur. ASDÖ alt ölçekleri ile kişilik özellikleri arasındaki korelasyonlar, fiziksel saldırganlık ile nörotiklik arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki ($r = .29, p < .01$), ilişkisel saldırganlık ile yumuşak-başlılık arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki ($r = .20, p < .01$) olduğunu göstermiştir.

Güvenirlilik analizi sonuçları. ASDÖ'nün güvenirliliğini belirlemek için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin toplam puanına ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .89, fiziksel saldırganlık alt ölçeği için .87, ilişkisel saldırganlık alt ölçeği için .80 ve kural dışı davranışlar alt ölçeği için .67 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirlilik çalışmasına ilişkin sonuçlar Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9

ASDÖ'ye İlişkin Güvenirlilik Sonuçları

	Alfa (α)
ASDÖ Toplam	.89
Fiziksel	.87
İlişkisel	.80
Kural dışı	.67

Cinsiyetler arası farklar. ASDÖ'nün alt ölçeklerinde cinsiyete göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma olup olmadığı bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiştir. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına ilişkin sonuçlar Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10

Cinsiyete Göre ASDÖ Alt Ölçeklerine İlişkin Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Değişkenler		X	SS	t	p	Cohen's d
Fiziksel	Kız	25,97	7,954	-2,438	.00**	0.25
	Erkek	28,04	8,393			
İlişkisel	Kız	23,21	6,631	1,804	.07	0.19
	Erkek	22,00	6,066			
Kural dışı	Kız	14,42	3,381	-4,915	.00**	0.53
	Erkek	16,66	4,932			

Kural dışı davranışlar alt ölçeği için varyansların homojenliği varsayımı karşılanamamıştır. Fiziksel saldırganlık $t=(-2,438)$, $p=.000$, $d=0.25$, ve kural dışı davranışlar $t=(-4,915)$, $p=.000$, $d=0.53$, alt ölçeklerinde cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenirken, ilişkisel saldırganlık alt ölçeğinde $t=(1,804)$, $p=.07$, $d=0.19$, anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Diğer bir ifadeyle, erkekler kızlara göre daha fazla fiziksel saldırgan ve kural dışı davranışlar gösterirlerken ilişkisel saldırganlık alt ölçeğinde cinsiyetler arası farklılık bulunmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma kapsamında Burt ve Donnellan tarafında geliştirilen Antisosyal Davranış Ölçeğinin Türk kültüründe geçerlik ve güvenilirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. ASDÖ'nün uyarlama çalışmasına ilişkin yapı geçerliği, ölçüt bağlantılı geçerlik, alt boyutlar arasındaki korelasyon katsayıları ve güvenilirlik analizi sonuçları ölçeğin Türk kültüründe geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu doğrulamıştır.

Genç yetişkin ve ergen çalışma gruplarından elde edilen verilerle yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına ilişkin uyum indeksleri ve faktör yük değerleri ölçeğin üç faktörlü yapısının uyum düzeyinin yüksek olduğunu göstermiştir. ASDÖ'nün üç faktörlü yapısının doğrulanması ilişkisel saldırganlığın antisosyal davranışların bir alt boyutu olduğu varsayımını güçlendirmektedir. Antisosyal davranışlar üzerine yapılan faktör analitik çalışmalar antisosyal davranışların açık ve örtük davranışlar olmak üzere iki boyutlu olduğunu göstermiştir (Frick ve diğ., 1993; Loeber ve

Schmaling, 1985). Açık ve örtük antisosyal davranışlar arasında orta düzeyde bir korelasyon olmakla beraber antisosyal davranışların iki bağımsız boyutu olarak değerlendirilmektedir (Burt, 2012). Açık ve örtük antisosyal davranışların yanı sıra ilişkisel saldırganlığın da antisosyal davranışların üçüncü bir boyutu olabileceği ileri sürülmüştür. İlişkisel saldırganlık üzerinde son yıllarda yapılan araştırmalar bu varsayımı destekleyen sonuçlar ortaya koymuştur (Burt ve Donnellan, 2009; DeMarte, 2008; Tackett ve diğ., 2013).

ASDÖ'nün alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları her bir alt boyutun diğer boyutlarla ilişkili aynı zamanda bağımsız olduğunu göstermiştir. Lise örnekleminde ASDÖ'nün alt boyutlarına ilişkin korelasyon katsayıları fiziksel saldırganlık ile kural dışı davranışlar arasında .55, fiziksel saldırganlık ile ilişkisel saldırganlık arasında .60, ilişkisel saldırganlık ve kural dışı davranışlar arasında .51 olarak hesaplanmıştır. Lise örnekleminde de benzer bir eğilim gözlenmiştir; korelasyon katsayıları, fiziksel saldırganlık ile kural dışı davranışlar arasında .60, fiziksel saldırganlık ile ilişkisel saldırganlık arasında .60, ilişkisel saldırganlık ve kural dışı davranışlar arasında .40 olarak hesaplanmıştır. ASDÖ'nün uyarlama çalışmasına ilişkin yapı geçerliği, ölçüt bağlantılı geçerlik, alt boyutlar arasındaki korelasyon katsayıları ve güvenilirlik analizi sonuçları ilişkisel saldırganlığın antisosyal davranışların bağımsız biri boyutu olarak değerlendirilmesi varsayımını desteklemiştir.

ASDÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerliği genç yetişkin ve ergen örneklemlerinde farklı ölçme araçlarıyla incelenmiştir. ASDÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerliğini genç yetişkin örnekleminde incelemek için Verlmuts ve Geris (2005) tarafından geliştirilen HBBKÖ kullanılmıştır. Ölçüt bağlantılı geçerliğini ergen örnekleminde incelemek için EİDDÖ, GGA-EF ve BFKÖ kullanılmıştır. Genç yetişkin örnekleminde yapılan çalışmada fiziksel saldırganlık, ilişkisel saldırganlık ve kural dışı davranışlar ile kişilik özellikleri arasındaki korelasyon değerleri düşük olmasına rağmen alanyazındaki sonuçlarla tutarlılık göstermiştir. Bu sonuçlara göre fiziksel saldırganlık nevrozizm ve dışadönüklükle, ilişkisel saldırganlık dışadönüklükle ve kural dışı davranışlar ise dışadönüklük ve uyumlulukla ilişkilidir. Fiziksel saldırganlık ile nevrozizm arasındaki ilişki çok düşük olmakla beraber Burt ve Donnellan'ın (2009) yapmış olduğu araştırmadaki korelasyon değerleriyle uyumluluk göstermiştir. Bir diğer çalışmada da fiziksel saldırganlığın yüksek düzeyde nevrozizmle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tackett ve diğ., 2013). İlişkisel saldırganlık ve dışadönüklük arasında negatif yönlü düşük bir ilişki olması önceki

araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Araştırma sonuçları genel olarak ilişkisel saldırganlığın sosyal davranışlarla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Card ve diğ., 2008) ancak ilişkisel saldırganlığın akran reddine neden olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur (Crick ve Grotpeter, 1995; Smith ve diğ., 2010). Kural dışı davranışların uyumlulukla ilişkili olduğu ve bu ilişkinin ergenliğin sonunda daha güçlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tackett ve diğ., 2013). Kural dışı davranış gösteren çocuk ve ergenlerin sosyal normları ve diğerlerinin haklarını gasp etmesi kural dışı davranışların ile uyumluluk kişilik özelliği arasındaki ilişkiyi açıkladığı söylenebilir.

ASDÖ'nün alt boyutları ile GGA-EF formu alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları ASDÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerliğini desteklemiştir. Birincisi, fiziksel saldırganlık (Tackett ve diğ., 2013), ilişkisel saldırganlık (Cric ve diğ., 2006; Ojanen, Findley ve Fuller, 2012; Tackett ve Ostrov, 2010) ve kural dışı davranışlar ile olumlu sosyal davranışlar arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki diğer araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. İkincisi, fiziksel saldırganlık ile davranım sorunları arasında orta düzeyde bir ilişki ve kural dışı davranışlar ile davranım sorunları arasındaki düşük düzeyde bir ilişki alanyazındaki bulguları desteklemektedir (Burt, Donnellan, Iacono ve McGue, 2011; Willoughby, Kupersmidt ve Bryant, 2001). Son olarak, ilişkisel saldırganlık ile duygusal sorunlar arasındaki ilişki araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermiştir. Bu çalışmada olduğu gibi alanyazındaki sonuçlar ilişkisel saldırganlık ile duygusal sorunlar arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır (Smith ve diğ., 2010; Tackett ve Ostrov, 2010).

EİDDÖ ile ASDÖ'nün alt boyutları arasındaki korelasyonlar ASDÖ'nün ölçüt bağlantılı geçerliğini desteklemiştir. Öncelikle, fiziksel saldırganlık, ilişkisel saldırganlık ve kural dışı davranışlar alt boyutları ile iç işlevsel olmayan duygu düzenleme arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki gözlenmiştir. İç işlevsel olmayan duygu düzenleme ile davranım sorunları arasında düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu diğer araştırmalarda da raporlanmıştır (Duy ve Yıldız, 2014; Phillips ve Power, 2007). İkincisi, fiziksel ve ilişkisel saldırganlık dış işlevsel olmayan duygu düzenleme ile pozitif yönlü orta düzeyde bir korelasyona sahipken kural dışı davranışlar düşük düzeyde bir ilişkiye sahiptir. Alanyazındaki sonuçlar antisosyal davranış gösteren çocuk ve ergenlerin duygu düzenleme ile ilgili problem yaşadıklarını göstermektedir (Card ve diğ., 2008; Burt ve Donnellan, 2008). Fiziksel saldırgan davranışlar kural dışı davranışlar ve ilişkisel saldırgan davranışlara göre duygu düzenleme ile daha yüksek düzeyde bir ilişki göstermektedir (Card ve diğ., 2008). Fiziksel saldırganlığın içsel ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemeyle daha yüksek

korelasyona sahip olması, fiziksel saldırganlığın duygu düzenleme ile ilişkili olduğu sonucunu desteklemektedir.

ASDÖ'nün güvenilirlik analizine ilişkin sonuçlar ölçeğin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermiştir. Genç yetişkin örneklemiyle yapılan çalışmada ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır. ASDÖ'nün alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayısı fiziksel saldırganlık için .87, kural dışı davranışlar .72 ve ilişkisel saldırganlık .82 olarak hesaplanmıştır. Ergen örneklemiyle yapılan çalışmada ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach Alpha katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır. ASDÖ'nün alt faktörlerine ilişkin güvenilirlik katsayısı fiziksel saldırganlık .87, kural dışı davranışlar .67 ve ilişkisel saldırganlık .80 olarak hesaplanmıştır. Burt ve Donnellan (2009) farklı örneklemlerden elde ettiği iç tutarlılık katsayıları fiziksel saldırganlık için .84 ile .91, kural dışı davranışlar için .71 ile .87 ve ilişkisel saldırgan .83 ile .90 arasında değişmiştir. Bu çalışmadan elde edilen güvenilirlik katsayısı değerleri ile özgün çalışmada elde edilen değerlerin uyumlu olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar, ASDÖ'nün tamamına ve alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayılarının yüksek olduğunu ve üç boyutlu yapısı desteklediğini göstermektedir.

Cinsiyet faktörü, antisosyal davranışların anlaşılmasında önemli olan demografik değişkenlerin başında gelmektedir. Genç yetişkin örnekleminde yapılan cinsiyetler arası karşılaştırma sonuçlarına göre erkekler kızlara göre daha fazla fiziksel saldırganlık ve kural dışı davranışlar gösterirken ilişkisel saldırganlık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ergenlerle yapılan çalışmada benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Erkeklerin fiziksel saldırganlık ve kural dışı davranışlarından elde ettiği ortalama puanlar istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşırken ilişkisel saldırganlık puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Her iki grupta da kızların ilişkisel saldırganlık alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamazken kızların ilişkisel saldırganlık puanlarının erkeklerin ortalama puanlarına göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Cinsiyetler arası karşılaştırmalardan elde edilen sonuçlar alanyazındaki bulgularla örtüşmektedir. Alanyazındaki sonuçlara göre erkekler kızlara göre daha fazla fiziksel saldırgan (Kazdin, 1992; Ojanen ve diğ., 2012; Tremblay ve diğ., 2004) ve kural dışı davranışlar (Burt ve diğ., 2012; Sentse ve diğ., 2017) gösterirken ilişkisel saldırganlık düzeylerinde (Burt ve Donnellan, 2009; Keenan ve diğ., 2008) anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Fiziksel saldırganlık, kural dışı davranışlar ve ilişkisel

saldırganlık alt ölçeklerinden alınan ortalama puanlar incelendiğinde fiziksel ve ilişkisel saldırı puanları birbirine yakın olduğu ve kural dışı davranışların fiziksel ve ilişkisel saldırıya göre daha az görüldüğü sonucuna ulaşılmaktadır.

ASDÖ'nün uyarılma çalışması ile ilgili sınırlılıklar bulunmaktadır. Öncelikle, ölçme aracının uyarılması için kullanılan çalışma grupları kolay ulaşılabilir popülasyonlardan (üniversite öğrencileri ve lise öğrencileri) seçilmiştir. Dolayısıyla, sonraki çalışmalar farklı demografik özelliklere sahip çalışma grupları ile tekrar edilebilir. İkincisi, genç yetişkinler ve ergenlerden elde edilen veriler öz-bildirime dayalı olduğu için katılımcıların sorulara sosyal istenirlik ve yanlılık kaygısıyla cevap verdikleri düşünülebilir. Sonraki çalışmalarda, öz-bildirime dayalı ölçme araçlarından kaynaklı dezavantajları gidermek için gözlem, görüşme, bilgi kaynağı, vb. gibi farklı ölçme yöntemleri tercih edilebilir. Son olarak, ASDÖ'nün geçerlik çalışması için sadece ölçüt bağlantılı geçerlik kullanılmıştır. Dolayısıyla sonraki çalışmalarda, ayırt edici geçerlik ve uyum geçerliği gibi farklı geçerlik analizlerinden yararlanılabilir.

Kaynaklar

- Achenbach, T. M., & Rescorla, L. A. (2003). *Manual for the ASEBA Adult Forms & Profiles*. Burlington, VT: University of Vermont, Research Center for Children, Youth, & Families.
- Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). Alternate ways of assessing model fit. In K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (pp. 136–162). Newbury Park, CA: Sage.
- Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 452-459.
- Burt, S. A. (2013). Do etiological influences on aggression overlap with those on rule breaking? A meta-analysis. *Psychological Medicine*, 43, 1801-1812. Doi: 10.1017/S0033291712001894
- Burt, S. A. (2012). How do we optimally conceptualize the heterogeneity within antisocial behavior? An argument for aggressive versus non-aggressive behavioral dimensions. *Clinical Psychology Review*, 32, 263-279. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2012.02.006>
- Burt, S. A. (2009). Are there meaningful etiological differences within antisocial behavior? Results of a meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 29, 163-178. Doi:10.1016/j.cpr.2008.12.004

- Burt, S. A., & Donnellan, M. B. (2009). Development and validation of the Subtypes of Antisocial Behavior Questionnaire. *Aggressive Behavior, 35*, 376-398. <https://doi.org/10.1002/ab.20314>
- Burt, S. A., & Donnellan, M. B. (2008). Personality correlates of aggressive and non-aggressive antisocial behavior. *Personality and Individual Differences, 44*, 53-63. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.07.022>
- Burt, S. A., Donnellan, M. B., & Tackett, J. L. (2012). Should social aggression be considered “antisocial”? *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 34*, 153-163. Doi: 10.1007/s10862-011-9267-0
- Burt, S. A., Donnellan, M. B., Iacono, W. G., & McGue, M. (2011). Age-of-onset or behavioral sub-types? A prospective comparison of two approaches to characterizing the heterogeneity within antisocial behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology, 39*, 633-644. <https://doi.org/10.1007/s10802-011-9491-9>
- Burt, S. A., Mikolajewski, A. J., & Larson, C. L. (2009). Do aggression and rule-breaking have different interpersonal correlates? A study of antisocial behavior subtypes, negative affect, and hostile perceptions of others. *Aggressive Behavior, 35*, 453-461. <https://doi.org/10.1002/ab.20324>
- Calkins, S. D., & Keane, S. P. (2009). Developmental origins of early antisocial behavior. *Development and Psychopathology, 21*, 1095-1109. Doi: [10.1017/S095457940999006X](https://doi.org/10.1017/S095457940999006X)
- Canino, G., Polanczyk, G., Bauermeister, J. J., Rohde, L. A., & Frick, P. J. (2010). Does the prevalence of CD and ODD vary across cultures?. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 45*, 695-704. Doi: 10.1007/s00127-010-0242-y
- Card, N. A., Stucky, B. D., Sawalani, G. M., & Little, T. D. (2008). Direct and indirect aggression during childhood and adolescence: A meta-analytic review of gender differences, intercorrelations, and relations to maladjustment. *Child Development, 79*(5), 1185-1229. <https://doi.org/10.1111/j.14678624.2008.01184.x>
- Crick, N. R. (1996). The role of overt aggression, relational aggression, and prosocial behavior in the prediction of children’s future social adjustment. *Child Development, 67*, 2317–2327. Doi:10.2307/1131625
- Crick, N. R., Casas, J. F., & Nelson, D. A. (2002). Toward a more comprehensive understanding of peer maltreatment: Studies of relational victimization. *Current Directions in Psychological Science, 11*(3), 98-101. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00177>
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child development, 66*(3), 710-722. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1995.tb00900.x>

- Crick, N. R., Ostrov, J. M., Burr, J. E., Cullerton-Sen, C., Jansen-Yeh, E., & Ralston, P. (2006). A longitudinal study of relational and physical aggression in preschool. *Journal of Applied Developmental Psychology, 27*, 254-268. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2006.02.006>
- Crick, N. R., Ostrov, J. M., & Werner, N. E. (2006). A longitudinal study of relational aggression, physical aggression, and children's social-psychological adjustment. *Journal of Abnormal Child Psychology, 34*(2), 127-138. Doi: 10.1007/s10802-005-9009-4
- DeMarte, J. A. (2008). *The heterogeneity of antisocial behavior: Evidence for distinct dimensions of physical aggression, rule-breaking, and social aggression* (Unpublished doctoral dissertation). Michigan State University, East Lansing, MI.
- Di Giunta, L., Pastorelli, C., Eisenberg, N., Gerbino, M., Castellani, V., & Bombi, A. S. (2010). Developmental trajectories of physical aggression: prediction of overt and covert antisocial behaviors from self-and mothers' reports. *European Child & Adolescent Psychiatry, 19*, 873-882. <https://doi.org/10.1007/s00787-010-0134-4>
- Erskine, H. E., Ferrari, A. J., Nelson, P., Polanczyk, G. V., Flaxman, A. D., Vos, T., ... & Scott, J. G. (2013). Research Review: Epidemiological modelling of attention-deficit/hyperactivity disorder and conduct disorder for the Global Burden of Disease Study 2010. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 54*(12), 1263-1274. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12144>
- Frick, P. J., Lahey, B. B., Loeber, R., Tannenbaum, L., Van Horn, Y., Christ, M. A. G., ... & Hanson, K. (1993). Oppositional defiant disorder and conduct disorder: A meta-analytic review of factor analyses and cross-validation in a clinic sample. *Clinical Psychology Review, 13*, 319-340. [https://doi.org/10.1016/0272-7358\(93\)90016-F](https://doi.org/10.1016/0272-7358(93)90016-F)
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: a research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 38*, 581-586. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x>
- Güvenir, T., Özbek, A., Baykara, B., Arkar, H., Şentürk, B. ve İncekaş, S. (2008). Güçler ve Güçlükler Anketinin (GGA) Türkçe uyarlamasının psikometrik özellikleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 15*(2), 65-74.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2014). *Multivariate data analysis*. NJ: Prentice hall.
- Horzum, M. B., Ayas, T., & Padır, M. A. (2017). Adaptation of big five personality traits scale to Turkish culture. *Sakarya University Journal of Education, 7*, 398-408.
- Hoyle, R. H. (1995). *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications*. London: Sage.

- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Fit indices in covariance structure modeling: Sensitivity to underparameterized model misspecification. *Psychological Methods*, 3(4), 424-453. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.3.4.424>
- Harrington, D. (2008). *Confirmatory factor analysis*. New York: Oxford University Press.
- Hyde, L. W., Shaw, D. S., & Hariri, A. R. (2013). Understanding youth antisocial behavior using neuroscience through a developmental psychopathology lens: Review, integration, and directions for research. *Developmental Review*, 33(3), 168-223. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2013.06.001>
- Kazdin, A. E. (1992). Overt and covert antisocial behavior: Child and family characteristics among psychiatric inpatient children. *Journal of Child and Family Studies*, 1(1), 3-20. <https://doi.org/10.1007/BF01321339>
- Keenan, K., Coyne, C., & Lahey, B. B. (2008). Should relational aggression be included in DSM-V?. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 47(1), 86-93. <https://doi.org/10.1097/chi.0b013e31815a56b8>
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. New York: Routledge.
- Loeber, R., & Schmalzing, K. B. (1985). Empirical evidence for overt and covert patterns of antisocial conduct problems: A meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 13(2), 337-352. <https://doi.org/10.1007/BF00910652>
- Marsee, M. A., & Frick, P. J. (2007). Exploring the cognitive and emotional correlates to proactive and reactive aggression in a sample of detained girls. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35, 969-981. <https://doi.org/10.1007/s10802-007-9147-y>
- McEachern, A. D., & Snyder, J. (2012). Gender differences in predicting antisocial behaviors: Developmental consequences of physical and relational aggression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40, 501-512. <https://doi.org/10.1007/s10802-011-9589-0>
- Moffitt, T. E. (2018). Male antisocial behaviour in adolescence and beyond. *Nature Human Behaviour*, 2, 177-186. <https://doi.org/10.1038/s41562-018-0309-4>
- Morsünbül, Ü. (2014). The validity and reliability study of the Turkish version of quick big five personality test. *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 27, 316-322. Doi: [10.5350/DAJPN2014270405](https://doi.org/10.5350/DAJPN2014270405)
- Ojanen, T., Findley, D., & Fuller, S. (2012). Physical and relational aggression in early adolescence: Associations with narcissism, temperament, and social goals. *Aggressive Behavior*, 38, 99-107. Doi: 10.1002/ab21413
- Rammstedt, B., & John, O. P. (2007). Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German. *Journal of Research in Personality*, 41, 203-212. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2006.02.001>

- Patterson, G. R., Shaw, D. S., Snyder, J. J., & Yoerger, K. (2005). Changes in maternal ratings of children's overt and covert antisocial behavior. *Aggressive Behavior*, *31*, 473-484. <https://doi.org/10.1002/ab.20095>
- Phillips, K. F. V., & Power, M. J. (2007). A new self-report measure of emotion regulation in adolescents: The Regulation of Emotions Questionnaire. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, *14*(2), 145-156. <https://doi.org/10.1002/cpp.523>
- Sentse, M., Kretschmer, T., de Haan, A., & Prinzie, P. (2017). Conduct problem trajectories between age 4 and 17 and their association with behavioral adjustment in emerging adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, *46*, 1633-1642. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0476-4>
- Smith, R. L., Rose, A. J., & Schwartz-Mette, R. A. (2010). Relational and overt aggression in childhood and adolescence: Clarifying mean-level gender differences and associations with peer acceptance. *Social Development*, *19*(2), 243-269. Doi: 10.1111/j.1467-9507.2009.00541.x
- Stanger, C., Achenbach, T. M., & Verhulst, F. C. (1997). Accelerated longitudinal comparisons of aggressive versus delinquent syndromes. *Development and Psychopathology*, *9*, 43-58.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics*. Boston, MA: Pearson.
- Tackett, J. L., Daoud, S. L., De Bolle, M., & Burt, S. A. (2013). Is relational aggression part of the externalizing spectrum? A bifactor model of youth antisocial behavior. *Aggressive Behavior*, *39*, 149-159. Doi: 10.1002/ab.21466
- Tackett, J. L., Herzhoff, K., Reardon, K. W., De Clercq, B., & Sharp, C. (2014a). The externalizing spectrum in youth: Incorporating personality pathology. *Journal of Adolescence*, *37*, 659-668. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.10.009>
- Tackett, J. L., Krueger, R. F., Iacono, W. G., & McGue, M. (2005). Symptom-based subfactors of DSM-defined conduct disorder: evidence for etiologic distinctions. *Journal of Abnormal Psychology*, *114*(3), 483-487. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.114.3.483>
- Tackett, J. L., Kushner, S. C., Herzhoff, K., Smack, A. J., & Reardon, K. W. (2014b). Viewing relational aggression through multiple lenses: Temperament, personality, and personality pathology. *Development and Psychopathology*, *26*, 863-877. <https://doi.org/10.1017/S0954579414000443>
- Tackett, J. L., & Ostrov, J. M. (2010). Measuring relational aggression in middle childhood in a multi-informant multi-method study. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, *32*, 490-500. Doi: 10.1007/s10862-010-9184-7

- Tackett, J. L., Waldman, I. D., & Lahey, B. B. (2009). Etiology and measurement of relational aggression: A multi-informant behavior genetic investigation. *Journal of Abnormal Psychology, 118*(4), 722-733. Doi:10.1037/a0016949.
- Tremblay, R. E., Nagin, D. S., Séguin, J. R., Zoccolillo, M., Zelazo, P. D., Boivin, M., ... & Japel, C. (2004). Physical aggression during early childhood: Trajectories and predictors. *Pediatrics, 114*(1), 43-50. Doi: <https://doi.org/10.1542/peds.114.1.e43>
- Underwood, M. K., Beron, K. J., & Rosen, L. H. (2011). Joint trajectories for social and physical aggression as predictors of adolescent maladjustment: Internalizing symptoms, rule-breaking behaviors, and borderline and narcissistic personality features. *Development and Psychopathology, 23*, 659-678. doi: [10.1017/S095457941100023X](https://doi.org/10.1017/S095457941100023X)
- Vicente, B., Saldivia, S., de la Barra, F., Kohn, R., Pihan, R., Valdivia, M., ... & Melipillan, R. (2012). Prevalence of child and adolescent mental disorders in Chile: a community epidemiological study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 53*(10), 1026-1035. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2012.02566.x>
- Vermulst, A. A., & Gerris, J.R.M (2005). *QBF: Quick Big Five Personality Test Manual*. Leeuwarden, The Netherlands: LDC Publications.
- Waldman, I. D., & Lahey, B. B. (2013). Oppositional defiant disorder, conduct disorder, and juvenile delinquency. In T. P. Beauchaine & S. P. Hinshaw (Eds.), *Child and adolescent psychopathology* (2nd ed., pp. 411– 452). Hoboken, NJ: Wiley.
- Willoughby, M., Kupersmidt, J., & Bryant, D. (2001). Overt and covert dimensions of antisocial behavior in early childhood. *Journal of Abnormal Child Psychology, 29*(3), 177-187.
- Yıldız, M. A., ve Duy, B. (2014). Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5*(41), 23-35. Doi:10.17066/pdrd.90448

Extended Abstract

Antisocial behaviors are one of the most prevalent behavioral problems during childhood and adolescence and cost significant social and consequences to the people, society, and institutions. Factor analytic studies have clearly indicated that there are two dimensions of antisocial behaviors; one dimension is defined as overt (oppositonality/aggression) and the other one is covert (non-aggressive/rule-breaking). These two facets of antisocial behaviors have differences in terms of their prevalence in different contexts, trajectories, and correlations with personality traits. For instance, while neuroticism and emotion regulation are typical indicators of the overt aggressive facet of antisocial behaviors, impulsivity is an indicator of the rule-breaking dimension. Emerging

evidence has shown that relational aggression (indirect or social) can also be defined as a subfactor of antisocial behaviors. Relationally aggressive behaviors aim to harm and cause emotional burden unto others by gossiping, ostracizing, stealing friends, etc. While relational aggression and physically aggressive behaviors have different trajectories, relational aggression and rule-breaking behaviors have similar trajectories. Physically aggressive behaviors are more prevalent during childhood and show a decrease through the transition to adolescence. On the other hand, rule-breaking and relationally aggressive behaviors tend to be low during childhood and high during adolescence. This difference can be explained by shared environmental effect and the normative tendency of these behaviors as well. On the contrary, genetic factors are more influential on physically aggressive behaviors, which are more prevalent during the early years of development and childhood.

Recent studies have documented that three dimensions of antisocial behaviors (physical aggression, rule-breaking behaviors, and relational aggression) are moderately correlated and also independent constructs. However, existing instruments (Child Behavior Checklist, Buss-Perry Aggression Questionnaire, Peer Conflict Scale, Children's Social Behavioral Scale) which measure antisocial behaviors lack in measuring three dimensions of antisocial behaviors. For instance, Child Behavior Checklist aims to measure only aggressive and rule-breaking dimensions, Children's Social Behavioral Scale is generally used to measure relational aggression. It can be concluded from the features of existing instruments that a valid and reliable psychological instrument is necessary to measure antisocial behaviors. As such, Burt and Donellan developed the Subtypes of Antisocial Behavior Questionnaire (STAB) to reliably measure the subtypes of antisocial behaviors in college and adult samples. The purpose of this study is to examine the validity and reliability of the Subtypes of Antisocial Behavior Questionnaire with young adult and adolescent samples.

The STAB was developed by Burt and Donnellan to assess antisocial behaviors of young adults and confirmed with different samples of college samples, adults, and adjudicated adults. It is a self-report questionnaire, consisting of 32 items and three subscales; 10 items physical aggression, 11 for relational aggression, and 11 for rule-breaking subscale. This study aimed to adapt the STAB into Turkish, thus confirmatory factor analyses were conducted with two different samples to confirm three-dimensional models of it. The first study was conducted with 383 university students (202 Female, 52,7%, \bar{X} =21.5, sd =1.9) and the second study group consisted of high school students

(222 females, 58%, \bar{X} =15.89, sd =1.06). Quick Big Five Personality Test, Regulation of Emotions Questionnaire, Strengths and Difficulties Questionnaire, and Big Five Personality Traits Scale to assess criterion-related validity. Cronbach Alpha correlation coefficient was reported for the reliability of the questionnaire. Independent t-tests were utilized to examine if there were gender differences in the two samples.

Confirmatory factor analysis of the STAB with young adults showed that three-factor model showed good fit (RMSEA = .072, CFI = .99, GFI = .96, NFI = .98, IFI = .99) and parcel loadings were high; factor loadings were between .79 and .88 for physical aggression, .74 and .87 for relational aggression, and .63 and .75 for rule-breaking subscales. Confirmatory factor analysis of the STAB with adolescents also showed good fit (RMSEA = .087, CFI = .98, GFI = .95, NFI = .97, IFI = .98) and high parcel loadings; factor loadings were between .83 and .91 for physical aggression, .73 and .81 for relational aggression, and .57 and .64 for rule-breaking subscales. Consistent with previous studies, conduct problems, peer problems, neuroticism, extraversion, and emotion regulation are characteristics of physical aggression; emotion regulation, emotional problems, and agreeableness are characteristics of relational aggression; emotion regulation, conduct problems, and extraversion are characteristics of rule-breaking. Total scale and all subscales had a higher level of reliability coefficient except rule-breaking, the reliability coefficient for the first study was .72 and .67 for the second study. Gender differences were also examined for two samples, males showed higher levels of physical aggression and rule-breaking behaviors than females, which is parallel with previous findings. Overall, these results show that STAB is a valid and reliable assessment tool to measure the antisocial behaviors of young adults and adolescents.

ETİK BEYAN: “Antisosyal Davranış Ölçeğinin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan 14 Nisan 2019 tarih ve 51944218-300 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.

ASDÖ

Aşağıdaki maddeler bir dizi farklı davranışı tanımlamaktadır. Lütfen her bir maddeyi okuyun ve aşağıdaki derecelendirmeyi kullanarak her birini **geçen yıl içerisinde** ne sıklıkta yaptığınızı yazınız.

1	2	3	4	5
Asla	Neredeyse hiç	Bazen	Sık sık	Her zaman
1. _____	Birilerine vurasım geldi.			
2. _____	Bir dükkân, alışveriş merkezi ya da depoya izinsiz girdim.			
3. _____	Başkalarını suçladım.			
4. _____	Birileri bana vurduğunda ben de onlara vurdum.			
5. _____	Boş bir binanın camlarını kırdım.			
6. _____	Başkalarının duygularını incitmeye çalıştım.			
7. _____	Çabucak öfkelen dim.			
8. _____	Dük kândan/mağazadan bir şeyler çaldım.			
9. _____	Birisinin arkasından dalga geçtim.			
10. _____	Birilerini tehdit ettim.			
11. _____	Halka açık alanları şişeleri parçalayarak, çöpleri, kavanozları vb. atarak kirlettim.			
12. _____	Birisine sinirlendiğimde onu grup etkinliklerine dâhil etmedim.			
13. _____	Öfkemi kontrol etmekte zorlandım.			
14. _____	Bisiklet çaldım.			
15. _____	Birine öfkelen diğimde onu görmezden geldim.			
16. _____	Kışkırtıldığmda karşımdakilere vurdum.			
17. _____	İş yerinden ya da okuldan bir şeyler çaldım.			
18. _____	Birine öfkelen diğimde onun sırlarını başkalarına söyledim.			
19. _____	Ortalama bir insandan daha fazla kavgaya karıştım.			
20. _____	Evdekilere haber vermeden uzun bir süre eve gitmedim.			
21. _____	Birisinin itibarına bilerek zarar verdim.			
22. _____	Başkalarına bağırdım veya küfrettim.			
23. _____	Esrar da dâhil olmak üzere uyuşturucu sattım.			
24. _____	Birine öfkelen diğimde diğerlerini ona karşı dolduruşa getirdim.			
25. _____	Fiziksel kavgalara karıştım.			
26. _____	Okuldan veya iş yerinden ceza aldım, uzaklaştırıldım ya da kovuldum.			
27. _____	Birilerine lakap taktım.			
28. _____	Birilerine vurduktan sonra kendimi iyi hissettim.			
29. _____	Borçlarımı zamanında ödemedim.			
30. _____	Diğer insanlara kaba davrandım.			
31. _____	Bir işte tutunmakta sıkıntı yaşadım.			
32. _____	Başkalarının görünüşü hakkında olumsuz yorumlarda bulundum.			